

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
"12" sentyabr 2025-cü il

Fənn sillabusu:

İxtisas: 050504 "Ekologiya"

Fakültə: "Aqrar və mühəndislik"

Kafedra: "Aqrar elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Meşəçilik (Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 31 may 2011-ci il tarixli 923 sayılı əmri ilə qrif verilmişdir 2017-ci ildə yenilənib).

Kodu: İF-B19

Tədris ili: III (2025-2026)

Semestr: V(payız)

Tədris yükü: Cəmi: 210 saat. Auditoriyadan kənar 150 saat. Auditoriya saati 60 (30 saat müh., 30 saat seminar.)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6

Auditoriya N: 212

Saat: IV gün 10⁰⁰

II.Müəllim haqqında məlumat: m.Tağıyev Niyaz Tarverdi oğlu.

Məsləhət günləri və saati: IV gün 15⁰⁰- 17⁰⁰-dək.

E-mail ünvanı:niyaztagyev@yandex.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küçəsi, 170A

III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat:

1. İbrahimov.Z.A. " Meşə quruluşu " , "Vektor" nəşrlər evi. Bakı, 2016.
2. İbrahimov Z.A. Meşə əkinləri. Bakı, 2016
3. İbrahimov Z.A. Meşə taksasiyası.Bakı, 2016

Əlavə ədəbiyyat:

2. Анучин Н.П. « Лесоустройство» «Экология». М. 1991.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisi vacib eyil.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Meşəçilik fənninin məqsədi tələbələrə meşə sərvətlərindən tam və səmərəli istifadə etmək üçün onların məhsuldarlığını və faydalı funksiyaları artırmağı və qoruyub saxlamağı öyrətməkdir.Tədrisin vəzifəsi meşələrin bərpası, yetişdirilməsi, qırılması və s. məsələlərin təyin olunması və həyata keçirilməsi ilə bağlı tələbələrə meşələrin təbiətinə xas olan qanunauyğunluqlar barədə bilik verməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər:Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı normativ sənədlərdə müəyyən olunmuş həddən 20% yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal

kollokviumların nəticələrinə görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal – tələbə keçilmiş material dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal – tələbə keçirilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir;
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal – tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir;
- 6 bal – tələbənn cavabı əsasən düzgündür;
- 4 bal – tələbənin cavabında çatışmamazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1 – 2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal – suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17 – dən az olmamalıdır. əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91 – 100	əla	A
2.	81 – 90	çox yaxşı	B
3.	71 – 80	yaxşı	C
4.	61 – 70	kafi	D
5.	51 – 60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri – kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 30 saat. Cəmi: 60 saat.

№	Mühazirə	Mühazirə	Seminar
1	Mövzu1.Azərbaycan meşələrinin öyrənilməsi tarixi. Plan: 1.Meşəçiliyə giriş 2.Azərbaycanda dağ meşələri. 3.Azərbaycanda meşələrin 19-ci əsrdə öyrənilməsi. 4.Azərbaycanda meşələrin 20-ci əsrin əvvəlində öyrənilməsi. N.İ.Kuznetsov və digərləri.	2	2
2	Mövzu 2: Meşənin morfologiyası. Plan; 1. Meşə təbiət amili kimi və Meşənin quruluşu. 2. Meşənin xarici əlamətləri və Meşənin forması. 3. Meşənin tərkibi və Meşənin mənşəyi. 4. Meşənin yaşı, Meşənin boniteti və Meşənin əmtəəliliyi.	2	2

	5. Cavan ağaclarvə meşəaltı. 6. Canlı torpaqüstü örtük və meşə torpaqlarının münbitliyi və xüsusiyyətləri.		
3	Mövzu:3.Meşə və onu təşkil edən amillər haqqında anlayış. Plan: 1.Ağac çətirlərinin meşədə rolu. 2.Ağacların məhsulverməsi və məhsulvermənin periodikliyi 3. Məhsuldarlığın ölçülməsi metodu. 4.Toxumun yayılması vasitəsi ilə meşənin bərpaası. 5.Toxumla təbii bərpa üçün meşə döşəməsinin xeyri.	2	2
4	Mövzu 4.Meşəçiliyin əsas terminləri. Plan: 1.Meşənin tərkibi. 2.Meşənin forması. 3.Ağacların yaşı. 4.Ağacların mənşəyi. 5.Bonitet. 6.Doluluq.	2	2
5	Mövzu 5.Meşəçiliyin digər terminləri. Plan: 1.Çətin sıxlığı. 2.Ağacın əmtəliyi,yeniyetmə və meşə altı. 3.Canlı və ölü örtük. 4.Meşəni təşkil edən digər bitki elementləri. 5. Torpağın mexaniki tərkibinin meşə üçün əhəmiyyəti.	2	2
6	Mövzu;6.Meşənin şaquli zonallığı və alp sərhədi. Plan: 1.Meşənin şaquli zonallığı 2.Meşənin alp sərhədi 3.Qafqaz və Krımın meşə bitkilərinin şaquli zonallığı	2	2
7	Mövzu 7: Meşənin üfqi zonallığı . Plan; 1. Tundra meşələri və meşə qurşağı. 2. Tayqa meşələrini təşkil edən əsas ağac cinsləri. 3.Meşəçöl və çöl sərhədi. 4.Uzaq şərqin meşə bitkiləri. 5. Krım və Qafqazın meşə bitkiləri. 6. Orta Asiyanın meşə bitkiləri.	2	2
8	Mövzu 8.Biosenozlar. Plan: 1. Biosenozlar. Biotik qruplaşmalar. 2. Biosenozun növ strukturu. 3. Biosenozun ərazi strukturu. 4. Biosenozda orqanizmlərin əlaqələri.	2	2
9	Mövzu 9. Ekosistemlər. Plan 1. Ekosistem anlayışı. 2. Meşə ekosistemlərinin inkişaf dinamikası 3. Meşə ekosisteminin dinamikasında təbii pozulmaların	2	2

	rolu.		
10	Mövzu 10. Cins dəyişmələri. Plan: 1. Şamın küknarla əvəz olunması. 2. Şamın iriyarpaqlı cinslərlə əvəz olunması. 3. Şamın tozağacı ilə əvəz olunması. 4. Küknarın və ağşamın yarpaqlı ağaclarla əvəz olunması. 5. Palıdın başqa yarpaqlı ağaclarla əvəz olunması.	2	2
11	Mövzu 11. Azərbaycanın arid meşələri . Plan; 1. Arid meşələri haqqında anlayış. 2. Arid meşələrinin komppnənləri. 3. Kiçik Qafqazın arid meşələri. 4. Arid meşələrinin antropogen dəyişilməsi.	2	2
12	Mövzu 12. Azərbaycanın dağ meşələri. Plan: 1. Azərbaycanın Fıstıq meşələri. 2. Azərbaycanın Palıd meşələri. 3. Qafqaz vələsi meşələri. 4. Azərbaycanın Azatağac meşələri. 5. Azərbaycanın Dəmirağac meşəlikləri. 6. Qarmaqvarı şam meşələri.	2	2
13	Mövzu 13. Azərbaycanın düzən meşələri. Plan: 1. Rütubətli subtropik düzən meşələr (Lənkəran ovalığı). 2. Yarımrütubətli subtropik düzən meşələr. (Qanix Həftaran vadisi). 3. Dəniz iqlimi şəraitində düzən meşələr. (Samur-Dəvəçi ovalığı). 4. Quru iqlim şəraitində düzən meşələr. (Kür-Araz düzənliyi)	2	2
14	Mövzu;14. Meşə və rütubət. Plan: 1. Meşə və rütubət. 2. Hidrofitlər və hiqrofitlər. 3. Mezofitlər və kserofitlər. 4. Meşədə rütubətin qıtlığı.	2	2
15	Mövzu;14. Meşədə külək və yağıntı. Plan: 1. Meşə və külək. 2. Meşənin küləyə təsiri. 3. Yağıntılar. 4. Torpaqdaxili və səht seli (axıntı) 5. Meşənin yağıntılarla təsiri. 6. Meşənin havanın nisbi rütubətinə təsiri. 7. Meşənin torpağın rütubətinə təsiri.	2	2
	Cəmi:	30 s.	30 s.

XI. Fənn üzrə tələblər.

-Ümumi meşəçiliyin birinci tərkib hissəsinin meşəşünaslıq olub meşənin təbiətindən bəhs etməsini bilməli.

- Meşənin başlıca komponenti olan ağaclığın morfologiyasını,biologiyasını,ekologiyasını təyin etməyi bilməli.
- Meşənin torpaq,su və iqlim amillərinə təsirini və qarşılıqlı əlaqəsini təhlil etməyi bilməli.
- Meşədə ağacların diferensiasiyasını,təbii seyrəlməsini,boy atmasına və inkişafına görə təsnifatını,meşədə cins dəyişmələrini bilməli.
- Meşənin bərpa üsullarını,təbii bərpanı tədqiq etməli və qiymətləndirməyi bacarmalıdır.
- Meşə tiplərini təyin etməyi və meşə meşəbiogeosenozlarını araşdırmağı mənimsəməli.
- Meşənin təbiətini idarə etmək və dəyişdirmək metod və üsullarını bilməli.
- Meşədən oduncaqla bağlı istifadənin təşkili və baş istifadə meşəqırma üsulları təyin etməli.
- Təbii bərpanı hesaba almağı və qiymətləndirməyi,təbii bərpaya kömək tədbirləri təyin etməyi və həyata keçirməli.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri.

Meşə təsərrüfatı orqanları qarşısında duran vəzifələri və aktual problemləri;
 Meşə təsərrüfatının təbii – coğrafi və iqtisadi – ekoloji əsaslarla fəaliyyət göstərməsini;
 Meşələrdən tükəndirmədən arasıkəsilməyən daimi istifadənin təşkili prinsiplərini;
 Əsas təsərrüfat və meşəçilik tədbirləri, meşəbərpa və meşəyetidirmə, meşədə xidməti qırıntıları,meşələrin yanğından mühafizəsi və qorunmasına dair və s. üzrə layihə tərtib etməyi və onun həyata keçirməyi.

Həyata keçirilən tədbirlər üzrə hesablama – texnoloji materiallar tərtib etməyi;
 Meşələrdən səmərəli istifadənin təşkilinin və onların çoxsahəli faydalı funksiyalarının qorunub saxlanılmasını təmin edən meşə quruluşu nailiyyətlərini və müasir metodlarını.

XIII.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları (30.10.2024 tarixinədək keçirilən mövzular üzrə):

- 1.Meşəçiliyə giriş.
- 2.Azərbaycanda dağ meşələri.
- 3.Azərbaycanda meşələrin 19-ci əsrdə öyrənilməsi.
- 4.Azərbaycanda meşələrin 20-ci əsrin əvvəlində öyrənilməsi. N.İ.Kuznetsov və digərləri.
5. Meşə təbiət amili kimi və Meşənin quruluşu.
6. Meşənin xarici əlamətləri və Meşənin forması.
7. Meşənin tərkibi və Meşənin mənşəyi.
8. Meşənin yaşı, Meşənin boniteti və Meşənin əmtəəliliyi.
9. Cavan ağaclarvə meşəaltı.
10. Canlı torpaqüstü örtük və meşə torpaqlarının münbitliyi və xüsusiyyətləri.
- 11.Ağac çətirlərinin meşədə rolu.
- 12.Ağacların məhsulverməsi və məhsulvermənin periodikliyi
13. Məhsuldarlığın ölçülməsi metodu.
- 14.Toxumun yayılması vasitəsi ilə meşənin bərpası.
- 15.Toxumla təbii bərpa üçün meşə döşənəyinin xeyri.

II Kollektiv sualları (30.10.2023-04.12.2023aralığında keçirilən mövzular üzrə).

- 1.Meşənin tərkibi.
- 2.Meşənin forması,ağacların yaşı,ağacların mənşəyi,bonitet,doluluq və çətin sıklığı.
- 3.Ağacın əmtəliyi,yeniyetmə və meşə altı.
- 4.Canlı və ölü örtük.

5. Meşəni təşkil edən digər bitki elementləri.
6. Torpağın mexaniki tərkibinin meşə üçün əhəmiyyəti.
7. Meşənin şaquli zonallığı
8. Meşənin alp sərhəddi
9. Qafqaz və Krımın meşə bitkilərinin şaquli zonallığı
10. Tundra meşələri və meşə qurşağı.
11. Tayqa meşələrini təşkil edən əsas ağac cinsləri.
12. Meşəçöl və çöl sərhədi.
13. Uzaq şərqin meşə bitkiləri.
14. Krım və Qafqazın meşə bitkiləri.
15. Orta Asiyanın meşə bitkiləri.

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

Blok I

1. Meşəçiliyə giriş.
2. Azərbaycanda dağ meşələri.
3. Azərbaycanda meşələrin 19-ci əsrdə öyrənilməsi.
4. Azərbaycanda meşələrin 20-ci əsrin əvvəlində öyrənilməsi. N.İ. Kuznetsov və digərləri.
5. Meşə təbiət amili kimi və Meşənin quruluşu.
6. Meşənin xarici əlamətləri və Meşənin forması.
7. Meşənin tərkibi və Meşənin mənşəyi.
8. Meşənin yaşı, Meşənin boniteti və Meşənin əmtəəliliyi.
9. Cavan ağaclar və meşəaltı.

Blok II

10. Canlı torpaqüstü örtük və meşə torpaqlarının münbitliyi və xüsusiyyətləri.
11. Ağac çətilələrinin meşədə rolu.
12. Ağacların məhsulverməsi və məhsulvermənin periodikliyi
13. Məhsuldarlığın ölçülməsi metodu.
14. Toxumun yayılması vasitəsi ilə meşənin bərpası.
15. Toxumla təbii bərpa üçün meşə döşəməsinin xeyri.
16. Meşənin tərkibi.
17. Meşənin forması, ağacların yaşı, ağacların mənşəyi, bonitet, doluluq və çətinin sıxlığı.
18. Ağacın əmtəəliyi, yeniyetmə və meşə altı.

Blok III

19. Canlı və ölü örtük.
20. Meşəni təşkil edən digər bitki elementləri.
21. Torpağın mexaniki tərkibinin meşə üçün əhəmiyyəti.
22. Meşənin şaquli zonallığı
23. Meşənin alp sərhəddi
24. Qafqaz və Krımın meşə bitkilərinin şaquli zonallığı
25. Tundra meşələri və meşə qurşağı.
26. Tayqa meşələrini təşkil edən əsas ağac cinsləri.
27. Meşəçöl və çöl sərhədi.
28. Uzaq şərqin meşə bitkiləri.
29. Krım və Qafqazın meşə bitkiləri.

Blok IV

30. Orta Asiyanın meşə bitkiləri.
31. Biosenozlar. Biotik qruplaşmalar.
32. Biosenozun növ strukturu.
33. Biosenozun ərazi strukturu.
34. Biosenozda orqanizmlərin əlaqələri.

- 35. Ekosistem anlayışı.
- 36. Meşə ekosistemlərinin inkişaf dinamikası
- 37. Meşə ekosisteminin dinamikasında təbii pozulmaların rolu.
- 38. Şamın kükərlə əvəz olunması.
- 39. Şamın iriyarpaqlı cinslərlə əvəz olunması.

Blok V

- 40. Şamın tozağacı ilə əvəz olunması.
- 41. Kükərin və ağşamın yarpaqlı ağaclarla əvəz olunması.
- 42. Palıdın başqa yarpaqlı ağaclarla əvəz olunması.
- 43. Arid meşələri haqqında anlayış.
- 44. Arid meşələrinin komponentləri.
- 45. Kiçik Qafqazın arid meşələri.
- 46. Arid meşələrinin antropogen dəyişməsi.
- 47. Azərbaycanın Fıstıq meşələri.
- 48. Azərbaycanın Palıd meşələri.

Blok VI

- 49. Qafqaz vələsi meşələri.
- 50. Azərbaycanın Azatağac meşələri.
- 51. Azərbaycanın Dəmirağac meşəlikləri.
- 52. Qarmaqvarı şam meşələri.
- 53. Rütubətli subtropik düzən meşələr (Lənkəran ovalığı).
- 54. Yarımrütubətli subtropik düzən meşələr. (Qanix Həftaran vadisi).

Blok VII

- 55. Dəniz iqlimi şəraitində düzən meşələr. (Samur-Dəvəçi ovalığı).
- 56. Quru iqlim şəraitində düzən meşələr. (Kür-Araz düzənliyi)
- 57. Meşə və rütubət.
- 58. Hidrofitlər və hiqrofitlər.
- 59. Mezofitlər və kserofitlər.
- 60. Meşədə rütubətin qıtlığı.

“Meşəçilik” fənninin sillabusu – 050504 Ekologiya ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Aqrar elmləri” kafedrasında müzakirə olunaraq təsdiq edilmişdir. (12 sentyabr 2025-cü il protokol 01).

Fənn müəllimi:

b.m N.T.Tağıyev.

Kafedra müdiri:

dos.İ.C.Kərimov.